

Гарадзейская стратэгія поспеху

Адкрытае акцыянернае таварыства «Гарадзея» Нясвіжскага раёна – сельгаспрадпрыемства з трывалымі вытворчымі традыцыямі. У 2016 годзе за паспяховае выкананне ў папярэдний пяцігодцы асноўных прагнозных паказчыкаў сацыяльна-эканамічнага развіцця гаспадарка была прызнана лепшай сярод сельгасарганізацый краіны і занесена на Рэспубліканскую дошку гонару, неаднаразова станавіліся пераможцамі галіновых спаборніцтваў розных узроўняў і асобныя яе працаўнікі. Вялікая заслуга ў паспяховым развіцці і эфектыўнай дзейнасці ААТ «Гарадзея» належыць яго кіраўніку – заслужанаму работніку сельскай гаспадаркі, вучню Героя Беларусі М. Карчміта Мікалаю Аляксандравічу Салаю, які амаль што 20 гадоў узначальвае гэта сельгаспрадпрыемства.

Урокі Карчміта

З Міхаілам Аляксандравічам Карчмітам, на той час старшынёй перадавога на Нясвіжчыне калгаса імя Калініна, М.А. Салавей блізка пазнаёміўся напрыканцы 1989 года. Хоць і працавалі ў адным раёне, але, як ні дзіўна, зблізіліся яны далёка ад родных мясцін, ажно ў Індыі. Па рэкамендацыі райкама кампартыі яго, маладога галоўнага інжынера калгаса «Запаветы Леніна», уключылі тады ў склад дэлегацыі нясвіжскіх аграрыяў, якіх за старанную працу заахвоцілі турыстычнай паездкай у згаданую экзатычную краіну. У гасцініцы іх пасялілі разам, у адным пакоі. Для Мікалая Салая гэта была першая ў жыцці паездка за мяжу, таму заканамерна, што ўвечары пасля экскурсій ён шчыра дзяліўся ўражаннямі са сваім старэйшым калегам. А той, слухаючы пра яго зачараванне Тадж-Махалам ці хараством Бенгальскага заліва, не-не ды і вяртаўся ў размове на Нясвіжчыну, да паўсядзённых калгасных спраў, распытваў, што ды як у гаспадарцы, цікавіўся яго поглядам на тую ці іншую праблему, задаваў каверзныя пытанні і вельмі хацеў пачуць ад маладога спецыяліста адказы на іх. Выглядала гэта даволі дзіўна, але Мікалаі Салавей не звяртаў асаблівай увагі...

Разгадка той цікаўнасці пры размове з Карчмітам прыйшла пазней. Праз пару месяцаў Міхаіл Аляксандравіч знайшоў

Мікалая па тэлефоне і папрасіў прыехаць да яго ў гаспадарку. І адразу ж пры сустрэчы прапанаваў пасаду свайго намесніка па падсобных промыслах.

– Ніякіх залатых гор ён мне не паабяцаў, – успамінае Мікалаі Аляксандравіч. – Адзінае, у чым мяне тады запэўніў, што атрымаю поўны карт-бланш у падведманай мне сферы. А планы, якія належала ажыццявіць, у легендарнага старшыні былі грандыёзныя: ён задумаў развіваць у гаспадарцы мяса-малочную перапрацоўчую галіну. Патрабавалася ўзвесці з нуля памяшканні, знайсці ў той няпросты час патрэбнае абсталяванне, выкупіць яго, устанавіць і запусціць у эксплуатацыю. Як зараз памятаю словы Міхаіла Аляксандравіча: работы будзе шмат, але я ўпэўнены, ты справішся. Такі давер дарагога каштаваў, і я не змог адмовіцца...

У размове з журналістам Мікалаі Аляксандравіч Салавей па памяці называе дакладныя даты асноўных этапаў станаўлення перапрацоўчай галіны калгаса імя Калініна Нясвіжскага раёна, пераемнікам якога зараз з'яўляецца адзін з флагманаў аграпрамысловага комплексу Беларусі СВК «Агракамбінат „Сноў“»: 30 снежня 1991 года вырабілі першую партыю варанай каўбасы, 23 лютага 1992-га – тушонкі, з 30 жніўня 1995-га гаспадарка пачала перапрацоўваць увесь атрыманы на сваіх фермах аб'ём малака... І гэтая скрупулёзнасць майго суразмоўцы невыпадковая: ён тады літаральна жыў

«сваімі заводамі», дняваў, а бывала і начаваў там. Таму так цвёрда ўсё і асела ў памяці.

Сумесная праца з М. Карчмітам стала для Мікалая Аляксандравіча добрай жыццёвай школай, садзейнічала яго прафесійнаму росту і сталенню. Дасведчаны і вопытны спецыяліст быў узяты на заметку раённым кіраўніцтвам і ў сярэдзіне 1998 года яму прапанавалі ўзначаліць суседнюю са «Сновам» гаспадарку – калектыўны сельскагаспадарчы вытворчы кааператыву «Гарадзея».

Без права на памылку

– Памятаю мой першы працоўны дзень у «Гарадзеі» – 25 ліпеня 1998 года, – расказвае далей М. Салавей. – Не паспеў агледзецца, як назўтра патрэбна было пачынаць уборку збожжа. Пачаць-пачалі, а завяршылі толькі 3 верасня. Такого праблемнага жніва ў мяне больш ніколі не здаралася: падводзіла ўсё – надвор’е, тэхніка, камбайнеры... Праўда, ураджай сабралі па тым часе не такі і блгі, па 31 ц выйшла на круг. Затое агульны вал збожжа ў памеры 900 т, відавочна, ніяк не задавальваў...

Не лепшая сітуацыя складвалася і ў іншых вытворчых сферах гаспадаркі. Кармоў практычна не было, таму што смяж з траў першага ўкосу заклалі з парушэннем тэхналогіі, і ён проста пачаў гніць. Высеянны на плошчы 450 га цукровыя буракі зараслі – іх палеткі зрабіліся суцэльна белымі ад рамонак. Палолі іх уручную, хоць у тым жа «Снове» для гэтых мэт ужо выкарыстоўвалі гербіцыды. У выніку «салодкі ўраджай» склаў толькі 142 ц/га. Падвяла і кукуруза, якую папярэдняе кіраўніцтва пры наяўнасці ў гаспадарцы комплексу па адкорме буйной рагатай жывёлы чамусьці вырашыла вырошчваць толькі на 100 га. Цяпер, напрыклад, гэтая культура займае ў ААТ «Гарадзея» ў 10 разоў большую плошчу, хоць агульная колькасць сельгасугоддзяў у гаспадарцы засталася ранейшай – 4,5 тыс. га, з якіх 3,8 тыс. га – ворыва.

Што заставалася рабіць у такой, шчыра кажучы, незаздорнай для новага

▲ Мікалай Аляксандравіч Салавей у час адкрыцця Рэспубліканскай дошкі гонару. 2016 год

кіраўніка сітуацыі? «Рабі што заўгодна, толькі не апускай рукі», – падбздэрыў сам сябе М. Салавей і перайшоў да рашучых дзеянняў. Задачай № 1 было паспяхова правесці зімоўку жывёлы, захаваць пагалоўе малочнага статка і адкормнікаў. А паколькі адчуваўся відавочны недахоп кармоў, то іх якімсьці чынам неабходна было запоўніць. Спадзеву на ўнутраныя рэзервы ніякага – лугі і палеткі ўжо аддзячлі, чым змаглі, таму адзіная надзея заставалася на фінансавыя рэсурсы. Але дзе іх узяць? Акурат жа ў Расіі надарыўся эканамічны крызіс 1998-га, які адгукнуўся і ў эканоміцы нашай краіны. І Мікалай Аляксандравіч адважыўся на адчайны крок – узяць банкаўскі крэдыт пад 100% гадавых. На атрыманых грошы закупіў 800 т камбікорму ды пачаў скупляць у суседзях трох-, чатырохгадовы смяж і сілас. А яшчэ засяў жытам паўтысячы гектараў, без ворыва, адразу пасля культывацыі глебы. Хтосьці данёс пра «штукарствы Салаўя» ў райвыканкам, але, на гонар тагачасных кіраўнікоў Нясвіжскага раёна, вялікіх «разборак» не было. «Паўшчувалі і пакінулі ў спакоі, далі крэдыт даверу», – з усмешкай згадвае той час Мікалай Аляксандравіч.

А жыццё і сапраўды ўсё расставіла па сваіх месцах. За паўгода кошт камбікорму вырас у некалькі разоў, інфляцыя абяцэнніла і ўзяты пад «касмічны праэнт» банкаўскі крэдыт. Вясной жа вялікай падмогай для гарадзейскай жывёлагадоўлі было тое самае, пасеянае «абы-як» жыта. Рунь пачалі касіць ужо напачатку мая, і зялёная маса з яе сталася добрым,

пажыўным кормам для кароў і бычкоў-адкормнікаў. Як вынік, павысіліся надой, больш важкім стала прыбаўленне ў вазе. Палепшаў рабочы настрой у старшыні гаспадаркі, паверылі ў свайго кіраўніка і спецыялісты, і радавыя працаўнікі.

У суладдзі з навукай

Сёння М. Салавей не робіць розніцы ў прыярытэтах вытворчай дзейнасці сваёй гаспадаркі. На пытанне, чым займацца найперш – раслінаводствам ці жывёлагадоўляй, ім ужо даўно знойдзены адказ: абедзве галіны важныя і адна дапаўняе другую.

ААТ «Гарадзея» – далёка не самае вялікае сельгаспрадпрыемства Міншчыны. Але гаспадарка – лідар па шчыльнасці буйной рагатай жывёлы ў разліку на 100 га ворыва. Калі па вобласці гэты паказчык складае 60 галоў, у Нясвіжскім раёне – 95, то ў «Гарадзеі» – звыш 200. У гаспадарцы адначасова вырошчваецца на адкорме больш за 5,7 тыс. галоў буйной рагатай жывёлы. Маштаб, шчыра кажучы, унушальны.

А між тым мусім зазначыць: працэс гадоўлі буйной рагатай жывёлы шляхам яе адкорму даволі працаёмкі і працяглы па часе. Каб дасягнуць у гэтай справе дадатнай дынамікі, неабходна мець не толькі надзейную кармавую базу, але і вытрымліваць шэраг тэхналагічных параметраў па ўтрыманні і кармленні жывёлы. У «Гарадзеі» з гэтай задачай спраўляюцца, вытворчасць ялавічыны тут ужо каторы год запар рэнтабельная. Па выніках работы жывёлагадоўчай галіны за першае паўгоддзе 2017-га гаспадарка з паказчыкам сярэднясутачнага прыросту жывой масы адкормнікаў у памеры 951 грам знаходзіцца на сёмым месцы сярод 77 сельгаспрадпрыемстваў краіны, якія займаюцца гадоўляй буйной рагатай жывёлы. Пры гэтым расход кармоў на 1 ц прыбаўлення ў вазе ў «Гарадзеі» – адзін з самых нізкіх: 5,5 ц кармавых адзінак.

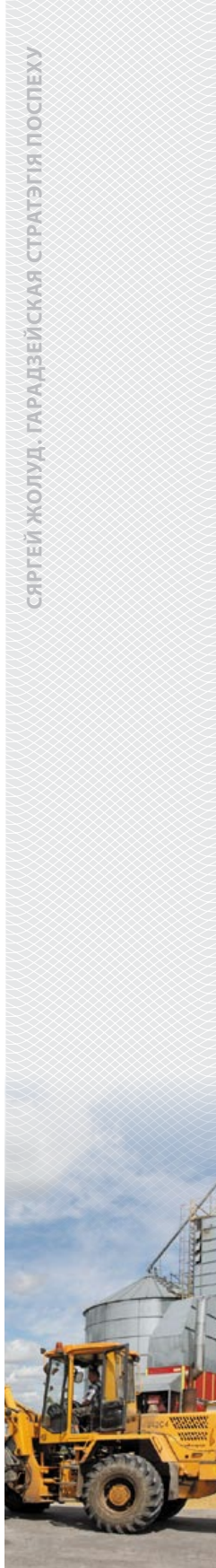
Тым не менш ад многіх кіраўнікоў сельгаспрадпрыемстваў сёння можна пачуць нараканні на стратнасць вытворчасці

ялавічыны. Маўляў, як ні старайся – усё роўна будзеш у мінусе і ўсе выдаткі адкорму буйной рагатай жывёлы давядзецца перакрываць за кошт дзейнасці іншых галін. Кіраўнік ААТ «Гарадзея» наконт гэтага заўважае, што ў жывёлагадоўчай справе, як, зрэшты, і ў любой іншай, дробязей не бывае. Многае, калі не ўсё, залежыць ад арганізацыі работы, ад наладжвання вытворчага працэсу. А ён уключае ў сябе даволі вялікі пералік тэхналагічных патрабаванняў, якія неабходна строга выконваць. Гэта і нарыхтоўка якасных кармоў, і адпаведны баланс рацыёнаў кармлення жывёлы па пажыўных рэчывах, і ўтрыманне яе ў належных умовах, і, бадай, галоўнае – вытворчая і працоўная дысцыпліна. А яшчэ – дакладны эканамічны разлік. Прынамсі, усе гэтыя фактары ў «Гарадзеі» якраз і спрыяюць паспяховай дзейнасці жывёлагадоўчай галіны. Зрэшты, як і іншых вытворчых сфер – у гаспадарцы традыцыйна атрымліваюць высокі ўраджай збожжавых, цукровых буракоў, адны з лепшых у раёне тут і надой малака.

Зразумела, усё гэта проста так не даецца. Вытворчы працэс патрабуе вялікіх намаганняў, прафесійных ведаў і вытрымкі як самога кіраўніка, так і спецыялістаў, што працуюць разам, адной камандай. А яшчэ – абгрунтаванага навуковага падыходу.

– У нас усё робіцца па навуцы, – гаворыць галоўны ветэрынарны ўрач ААТ «Гарадзея» Наталля Бусько. – Грунтоўны навуковы падыход да дзейнасці ўсіх вытворчых галін – гэта правіла, якое не аспрэчваецца і безумоўна выконваецца. Гаспадарка падтрымлівае адносіны з вядучымі галіновымі навукова-даследчымі ўстановамі краіны, спецыялісты якіх даюць нам неабходныя парады. Іх распрацоўкі, эканамічна і тэхналагічна вывераныя рэкамендацыі таксама з’яўляюцца складнікамі «гарадзейскага» поспеху...

Паводле сцвярджэння М. Салаўя, уклад навукоўцаў адчувальны ў любой вытворчай сферы гаспадаркі. Напрыклад, першыя гады свайго кіравання Мікалай Аляксандравіч паставіў перад

хлеббаробамі задачу сабраць збожжавыя з сярэдняй ураджайнасцю 35 ц/га, далей усе разам працавалі, каб узяць рубаж 40 ц. А пасля таго, як пачалі выкарыстоўваць распрацоўкі навукоўцаў, перасягнулі паказчык 50 ц і ў хуткім часе выйшлі на стабільныя 60 ц/га. Аднак і гэтага аказалася мала: зноў жа згодна з навуковымі рэкамендацыямі пачалі комплексна ўносіць неабходныя мікраэлемэнты, удасканалілі некаторыя тэхналагічныя працэсы – і сталі атрымліваць 75–77 ц/га. А ў 2015 годзе асобныя ўчасткі парадавалі больш як 100-цэнтнернай ураджайнасцю збожжа. Але на такі агульны паказчык па гаспадарцы гарадзейцы пакуль не замахваюцца – вельмі шмат у такі ўраджай патрэбна ўкладваць сродкаў, а з-за капрызаў надвор'я ды іншых непадуладных хлеббаробам фактараў, яны не заўсёды могуць акупіцца. Таму сярэдняя ўраджайнасць збожжавых 80 ц/га пры валавым зборы зерня звыш 10 тыс. т – пакуль аптымальны для гарадзейцаў паказчык.

А ўзяць хаця б тую ж нарыхтоўку кармоў. Спачатку ў «Гарадзее» закладвалі 8 тыс. т сіласу, калі ж дайшлі да 20 тыс., – справа застопарылася. Адрозны падключыліся вучоныя, з дапамогай якіх цалкам памяншалі тэхналогію – гібрыды кукурузы, сеялкі, севазварот і г. д. І адразу аб'ём нарыхтоўкі павялічыўся да 29 тыс. т, а затым паступова дайшлі і да 35 тыс. т – аптымальнага паказчыка. Тое ж самае было і па сенажу – з 5 тыс. т падняліся да 10 тыс. т і далей ніяк не маглі перасягнуць гэту планку. Аднак параліліся з вучонымі і знайшлі рашэнне – у 2015 годзе ў гаспадарцы нарыхтавалі сенажу 16 тыс. т, у 2016-м – 21 тыс. т, сёлета гэты паказчык складзе ўжо каля 25 тыс. т. Наогул жа, дзякуючы навукова абгрунтаваным падыходам, у гаспадарцы, пачынаючы з мая, апошнія гады праводзяць па чатыры ўкосы траў і традыцыйна маюць 1,5-гадовы запас кармоў.

Даволі часта садзейнічае справе і звычайная спрактыкаванасць, падгляджаная ў іншых. Як прызнаецца М. Салавей, ён ніколі не саромеецца вучыцца ў суседзяў і калег па сельскагаспадарчым цэху, у тым ліку і ў замежных фермераў:

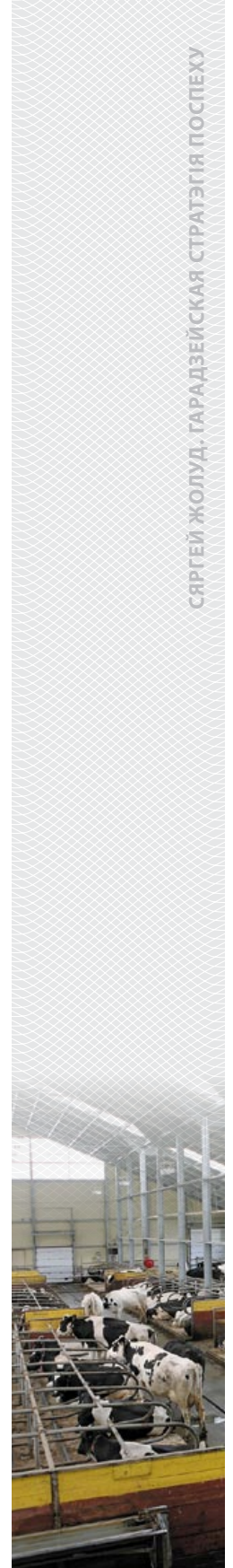
– Гасцючы нека ў польскіх фермераў, я запытаў у аднаго з іх: «А што пан сее?» і атрымаў на першы погляд звычайны адказ – тое, што і мы: люцэрну, сумесі з бабова-злакавых траў. Але, як аказалася, мы высяваем іх згодна з зацвержанай стандартнай нормай 18–20 кг на гектар, а польскі фермер не шкадуе насення, выдзяляе на гектар ажно 50 кг. Пытаю: навошта?! А ён мне: табе норма сяўбы патрэбна, а мне – аб'ём зялёнай масы. Вярнуўшыся дадому, скарыстаў той вопыт: у 2015 годзе на 570 га мы пасяялі не 12 т насення траў як звычайна, а 28 т і атрымалі ўдвая большы ўраджай. Прычым на той жа самай плошчы. Вопыт паўтарылі летась, і сёлета так зрабілі...

Стаўка на тэхналогію

Малочная галіна ААТ «Гарадзея» – яшчэ адна ўнікальная справа. Паказчыкі тут таксама высокія: валавы надой малака за тры кварталы склаў 7,5 тыс. т і па выніках года, як мяркуецца, перасягне 10-тысячны паказчык; у разліку на адну карову за згаданы час мясцовыя жывёлаводы надаілі па 6346 кг; практычна ўсё малака – 98 % – гаспадарка рэалізуе перапрацоўшчыкам гатункам «экстра-клас». Аднак справа не толькі ў гэтым. Важна, што і тут гарадзейцы робяць стаўку на тэхналогію, крочаць у нагу з прагрэсам.

У гаспадарцы дзве малочнагаварныя фермы, дзе на круглагадовым стойлавым утрыманні сканцэнтраваны ўвесь малочны патэнцыял – больш за тысячу галоў дойнага статка. Самі ж фермы ўвасобілі найноўшыя распрацоўкі галіны. Асабліва МТФ «Вялікая Лысіца», на якой працэсам даення кароў кіруюць роботы.

– У рабатызаваных ферм мноства пераваг, – дзеліцца сваімі думкамі мой суразмоўца. – Гэта і дакладны ўлік, і кіраванне статкам, і высокая якасць малака, і найбольш здаровая сістэма даення. З дапамогай робатаў мы ўжо доім кароў роўна 6 гадоў і за гэты час зафіксавана не больш як 20 выпадкаў захворвання жывёл на мастыт. А яшчэ такая ферма адлюстроўвае пэўны сацы-

яльны аспект: павышае прэстыжнасць працы ў жывёлагадоўлі, асабліва для моладзі, сведчыць пра тое, што галіна не стаіць на месцы, развіваецца. Дарэчы, на ўзровень «Вялікай Лысіцы» мы з часам падцягнем і другую ферму, размешчаную ў вёсцы Копцеўшчына. Праўда, і зараз яна не абдзелена ўвагай: там устаноўлена сучаснае даўняе абсталяванне сістэмы «Монарэйка», механізавана раздача кармоў...

Ўсё ж не толькі даўняыя роботы – гонар гарадзейскіх жывёлаводаў. Такія фермы, як у «Вялікай Лысіцы», сёння ёсць ужо шмат дзе. Але менавіта ў ААТ «Гарадзея» едуць вучыцца іншыя. Бо сапраўды тут ёсць што пераймаць. Узяць хаця б такі факт: дойны статак для сваёй рабатызаванай фермы ў гаспадарцы сфарміравалі самастойна, без закупу высокаўдойных кароў і цялушак, як гэта іншым разам робяць кіраўнікі некаторых сельгаспрадпрыемстваў – маўляў, для новай фермы і малочны статак адпаведны. Тут жа атрымалася ўсё іначэй: яшчэ новая ферма была ў праекце, а для яе ўжо рыхтавалі «малочны патэнцыял»: адбіралі цялушак высакаўдойных кароў, гадавалі іх, асемянялі, раздойвалі – усё як звычайна, і адначасова прывучалі да новай тэхналогіі даення. У выніку, адаптацыю жывёла прайшла даволі хутка, і рабатызаваная ферма запрацавала на поўную моц літаральна ад першых дзён. Зараз жа тут таксама ёсць спецыяльныя групы, у якіх першацёлак прывучаюць да даення з дапамогай робатаў.

Школа Салаўя

Шчыра кажучы, працаваць з Мікалаем Аляксандравічам Салаўём няпроста. Гэта

▼ Сучасная малочнагаварная ферма ў ААТ «Гарадзея»

нам канстатавалі многія спецыялісты і радавыя працаўнікі гаспадаркі. Праўда, ніводзін з іх не абмовіўся дрэнным словам у адрас свайго кіраўніка: так, ён строгі, патрабавальны – не дае спуску нікому і ні ў чым, але пры гэтым і справядлівы, спагадлівы – умее знайсці падыход да кожнага і абавязкова адзначыць руплівага работніка і словам, і прэміяй.

Пра рэверансы падначаленых у свой адрас дырэктар ААТ «Гарадзея», безумоўна, ведае. Аднак яны не закранаюць яго самалюбства. Мікалай Аляксандравіч проста робіць сваю справу – выконвае як умее і як патрабуюць інтарэсы гаспадаркі і 282 яе працаўнікоў. Такі ж падыход у М. Салаўя і да іншых.

Маючы за плячыма багаты стаж кіраўніцкай работы, ён шчодро дзеліцца сваім вопытам са спецыялістамі. Інжынер-механік па адукацыі Мікалай Аляксандравіч у тэорыі і на практыцы вывучыў усе аспекты аграноміі, ветэрынарыі, заатэхніі, эканомікі, менеджменту, ідэалогіі... І нягледзячы на гэта, ён працягвае вучыцца сам і садзейнічае павышэнню прафесійнай кваліфікацыі сваіх падначаленых. Спецыялісты «Гарадзеі» ўдзельнічаюць у семінарах, у тым ліку і міжнародных, наведваюць спецыялізаваныя выстаўкі і, як ужо гаварылася, цесна супрацоўнічаюць з вядучымі беларускімі вучонымі непасрэдна ў сябе ў гаспадарцы.

...Мы доўга размаўлялі з Мікалаем Аляксандравічам пра яго лёс і працу. І паверце, пачутага больш чым дастаткова на добрую кнігу. Але на маё глабальнае пытанне: на чым грунтуецца стратэгія поспеху ААТ «Гарадзея», адказ кіраўніка быў лаканічны – працоўная і тэхналагічная дысцыпліна, уважаны эканамічны падыход да вядзення вытворчых працэсаў і ўвага да людзей працы. Ад сябе хацелася б дадаць і яшчэ адзін кампанент, без якога ў любой вытворчасці, тым больш сельскагаспадарчай, дасягненняў не будзе – патрэбны неабыхавы і няўрымслівы, здольны весці за сабой іншых кіраўнік. Такі як Мікалай Аляксандравіч Салавей.

Сяргей ЖОЛУД